

Občutki varnosti pri prebivalcih in vloga policije: pilotska študija na Kočevskem in v Beli krajini¹

Gorazd Meško², Rok Hacin³

Občutki varnosti pomembno prispevajo h kakovosti življenja prebivalcev v lokalnih skupnostih. V študiji se na primerjavo občutkov varnosti ter zaznave vloge policije in drugih institucij formalnega družbenega nadzorstva v lokalnih skupnostih med Romi in drugimi prebivalci v jugovzhodni Sloveniji. Na priložnostnem vzorcu 228 prebivalcev (46 Romov in 182 drugih prebivalcev) z območja Kočevja in Bele krajine smo z multivariatnimi statističnimi metodami ugotavljali podobnosti in razlike v zaznavah varnosti ter učinkovitosti policije in drugih deležnikov zagotavljanja varnosti v lokalnih skupnostih med Romi in drugimi prebivalci. Izsledki regresijskih analiz so pokazali, da na občutke varnosti pri Romih in drugih prebivalcih vplivajo njihove zaznave učinkovitosti policije in vloge institucij formalnega družbenega nadzorstva. Hkrati pa so izsledki multivariatne analize variance pokazali statistično pomembne razlike med skupinama, saj so Romi bolj zaznavali učinkovitost policije in pomembnost institucij formalnega družbenega nadzorstva v lokalnem okolju za zagotavljanje varnosti, drugi prebivalci pa so večjo pomembnost pripisovali socialni prevenciji.

Ključne besede: občutki varnosti, učinkovitost policije, Romi, Kočevje, Bela krajina, Slovenija

UDK: 351.78:323.15(497.434=214.58)

1 Uvod

V letih 2023 in 2024 so v javnosti in medijih potekale razprave o romski tematiki (kakovost življenja ter socialni, zdravstveni in drugi vidiki) in romski problematiki, povezani predvsem s kaznivimi dejanji z znaki nasilja in premoženjsko kriminaliteto, prekrški zoper javni red in mir ter ogrožanjem prometne varnosti, za katere so bili obravnavani Romi. V medijih je bilo predstavljenih tudi nekaj primerov konfliktov med lokalnim prebivalstvom in Romi. Odziv iz lokalnih okolij je dosegel tudi razsežnost nacionalne razprave in obravnave tematike v Državnem zboru Republike Slovenije. V programski skupini Varnost v lokalnih skupnostih smo se odločili, da politično in medijsko razpravo o Romih in lokalnem prebivalstvu obravnavamo tudi na 10. nacionalni konferenci o varnosti v lokalnih skupnostih v Kočevju, s podnaslovom Mirna, varna in inkluzivna družba ter varnost v lokalnih skupnostih.

Na konferenci je bilo predstavljenih več prispevkov, ki so obravnavali komuniciranje med občino in romsko skupnostjo, izkušnje z reševanjem romske problematike v Pomurju, ranljivost in načine krepitve odpornosti romske skupnosti, značilnosti kriminalitete v Kočevju, preventivne ukrepe zoper kriminaliteto v Kočevju in Beli krajini, predsodke do nekaterih manjšinskih skupin in stališča do kaznovanja, stališča županov Posavja do nekaterih varnostnih težav, odgovornost za zagotavljanje varnosti v lokalnem okolju, vlogo policije in strokovne javnosti pri oblikovanju strategij na varnostnem področju v lokalnih okoljih, dejavnike mladoletniškega prestopništva v urbanih in ruralnih okoljih, policijsko dejavnost za varne skupnosti, urejanje javnega reda in miru na Hrvaškem in v Sloveniji ter državljansko samovarovanje – varde (Meško in Hacin, 2024).

Študija Meška in Lobnikarja (2005), ki sta preučevala mnenja predstavnikov lokalnih skupnosti in članov svetov za varnost v občinah glede prednostnih nalog na področju zagotavljanja varnosti v lokalnih okoljih, je pomenila začetek raziskovanja zagotavljanja varnosti v kriminološkem preučevanju demokratičnega zagotavljanja varnosti v lokalnem okolju. Avtorja sta ugotovila, da je pri sodelujočih v raziskavi prevladovalo mnenje, da je na prvem mestu socialna prevencija (npr. priprava na starševstvo in delo s starši, organizirano delo z mladimi, reševanje socialne problematike, ustrezno vzdušje v šoli, razvoj pripadnosti skupnosti, učitelji, ki so sposobni delati s »problematično« mladino, in dostopnost pristožnih

¹ Prispevek je nastal v okviru programske skupine Varnost v lokalnih skupnostih – primerjava ruralnih in urbanih okolij (2019–2024) (P5-0397), ki jo je financirala Javna agencija za znanstveno-raziskovalno in inovacijsko dejavnost Republike Slovenije (ARIS), izvajala pa Fakulteta za varnostne vede Univerze v Mariboru.

² Dr. Gorazd Meško, profesor za kriminologijo, Fakulteta za varnostne vede, Univerza v Mariboru, Slovenija. ORCID: 0000-0001-7466-0042. E-pošta: gorazd.mesko@um.si

³ Dr. Rok Hacin, izredni profesor za kriminologijo, Fakulteta za varnostne vede, Univerza v Mariboru, Slovenija. ORCID: 0000-0003-2265-5422. E-pošta: rok.hacin@um.si

dejavnosti), na drugem mestu so samozaščitni ukrepi (npr. informacije o preprečevanju kriminalitete in samozaščitno vedenje/ravnanje posameznikov), na tretjem mestu ukrepi formalnega družbenega nadzorstva (npr. represivno policijsko delo, kaznovanje storilcev kaznivih dejanj in zagotavljanje dela), kot zadnje pa storitve zasebnega varovanja (npr. državljansko patroljiranje, zasebni varnostniki v šolah in storitve zasebnega varovanja na splošno). Primerjava med policisti, člani svetov za varnost in drugimi sodelujočimi je pokazala, da so policisti izrazili višjo stopnjo pričakovanj glede reda in kaznovalne naravnosti ter potrebe po razvoju pripadnosti skupnosti (Meško in Lobnikar, 2005). Avtorja sta preverjala tudi primernost in uporabnost Priročnika Sveta Evrope o preprečevanju kriminalitete v urbanih okoljih – vodnik za lokalne oblasti in ugotovila, da so sodelujoči razvrstili področja v naslednjem zaporedju od najpomembnejših proti manj pomembnim. Na prvih petih mestih so potrebe po izboljšanju glede šol in zmanjšanja nasilja, dela policije in lokalnih oblasti, pomembnosti dela z mladimi in odvrčanju mladih od kriminalitete, odzivanje na nasilje nad ženskami in razvoj ustrezne lokalne socialne politike. V tem kontekstu pa je pomembno tudi razvoj partnerstev pri zagotavljanju varnosti, vključevanje javnosti in določanje prednostnih nalog na področju varnosti, ključna pa je tudi vloga lokalne samouprave pri preprečevanju kriminalitete in razvoju novih poklicev na področju varnosti (npr. urbani varnostni menedžer) (Meško, 2007; Meško in Lobnikar, 2005).

V prispevku predstavljamo empirično študijo, ki smo jo izvedli na območju Kočevja, Semiča, Črnomlja in Bele krajine v letih 2023 in 2024. Izhajajoč iz pregleda literature o zaznavah varnosti pri prebivalcih in zagotavljanju varnosti v lokalnih okoljih, smo pripravili in izvedli viktimizacijsko študijo na podlagi modificiranega vprašalnika mednarodne viktimizacijske študije (Pavlovič, 1998), ki so mu bila dodana vprašanja o preventivnih dejavnostih in kakovosti življenja (Meško in Lobnikar, 2005). V študiji smo preverjali oblike ogroženosti obeh skupin prebivalcev (Romov in drugih prebivalcev), njihova pričakovanja glede reševanja varnostne problematike in različnih vrst preventivnih dejavnosti.

2 Kulturni konflikt oziroma o Romih in drugem lokalnem prebivalstvu

Teorija kulturnega konflikta, ki izvira iz Združenih držav Amerike, pripisuje vzroke za odklonskost, prestopniško vedenje, kriminaliteto in viktimizacijo kulturnim konfliktom med različnimi skupinami ljudi (Sellin, 1938). Dela v družboslovni literaturi s področja romske tematike (Sardelič, 2010) poudarjajo kulturne posebnosti, kakovost življenja in pravice Romov. Dela, v katerih so v ospredju konflikti s prevladujoči-

mi kulturami, pričajo predvsem o kulturnih konfliktih in prestopniški dejavnosti Romov ter odzivanju nanje (Ministrstvo za notranje zadeve Ljudske republike Slovenije [MNZ LRS], 1952; Šuklje idr., 2012; Vesel, 2016), medtem ko nekatera dela prikazujejo primere dobre prakse sobivanja in se usmerjajo predvsem na vidike kakovosti življenja (Eman idr. 2024; Lobnikar in Prislan Mihelič, 2024).

Študije s področja viktimologije kažejo, da so odzivi žrtev oziroma oškodovancev po konfliktih specifični (Kanduč, 2002; Meško idr., 2009). Najprej gre za negativno čustvovanje, ki je usmerjeno proti storilcem, lahko se vzbudijo tudi negativna čustva proti samemu sebi, temu pa sledi tako imenovana deljena viktimizacija, ki je odziv drugih na viktimizacijo družinskih članov, prijateljev in znancev ter identificiranje s težavami žrtev in zahtevami po (predvsem strogem) odzivu države in pristojnih služb. Oblika deljene viktimizacije je tudi medijsko predstavljanje problematike, ki lahko vodi do senzacionalističnega predstavljanja izbranih primerov in čezmernega poročanja o konkretnih primerih. Obstaja pa tudi drug vidik, ki se kaže v tem, da mediji nekaterim dejavnostim ne namenijo nič ali izredno malo prostora. V zadnjem času pa so problematične tako imenovane lažne informacije o delu policije in različnih drugih dejavnostih v lokalnih okoljih, ki zavajajo splošno javnost. Ko govorimo o problematiki Romov, povezani s prekrški, kaznivimi dejanji in drugimi oblikami odklonskega vedenja, se je treba zavedati dejstva, da se zaradi stigmatizacije te etnične skupine zelo hitro pojavi pripisovanje negativnih značilnosti celotni skupnosti, podobno kot pri pojmovanju drugih »kriminalnih pripadnikov določenih narodnosti« (Pečar, 1979). V tem kontekstu je treba upoštevati tudi dejavnosti romske skupnosti, kjer vidimo velik napredek v Pomurju, vendar so tam težave začeli reševati že pred sedemdesetimi leti in so skrbeli za romsko prebivalstvo drugače kot v drugih delih Slovenije. Posebnost Pomurja je v tem, da ne glede na medijsko poročanje in aktualnost romske problematike delajo in skrbijo za temeljne pravice romskega prebivalstva. Hkrati vse več romskih intelektualcev pomaga vzpostavljati most med Romi in preostalim prebivalstvom v Pomurju. Kljub številnim prizadevanjem in velikemu napredku, predvsem v Pomurju (Eman idr., 2024), je pot na drugih območjih Slovenije v zvezi z reševanjem romske problematike še dolga (Meško in Hacin, 2024).

3 Občutki varnosti, strah pred kriminaliteto in vloga policistov

V študijah o subjektivnem zaznavanju varnosti sta dva vidika. Prvi je ožji in se nanaša na strah pred kriminaliteto (Meško in Pavlovič, 1998), drugi pa se nanaša na občutke varnosti, pri katerih gre za širše gledanje na varnost človeka. V

drugem primeru lahko govorimo tudi o človekovi varnosti, kot se ta pojmuje v okviru Organizacije združenih narodov – *Human security* (Tominc in Sotlar, 2024b). Študije o strahu pred kriminaliteto oziroma specifičnimi kaznivimi dejanji so pogostejše v kriminologiji, medtem ko se v mednarodni politični perspektivi pogosteje poudarja vidik človekove varnosti, ki je bistveno širši koncept.

Xu idr. (2005) so se, izhajajoč iz Kellingove teorije o razbitih oknih (angl. *Broken-windows Theory*), ki poudarja vzdrževanje reda v zvezi s policijskim delom v skupnosti (Kelling in Wilson, 1982), osredotočili na dejavnike, ki so podobni ukrepom za zmanjševanje kriminalitete, z namenom analiziranja povezave med kriminaliteto, kršitvami javnega reda in miru ter znaki družbenega in fizičnega nereda (angl. *incivility*) ter vloge policijskega dela v skupnosti. Vzdrževanje reda je tako že začetek zmanjševanja strahu pred kriminaliteto. Če nikomur ni mar za stanje stavb v soseski, ne bo splošne pripravljenosti prebivalcev, da posredujejo za skupno dobro in preprečijo razvoj propadanja okolja. Tako se bosta na koncu kriminaliteta in/ali strah pred njo samo še povečala. Način, kako prebivalci zaznavajo policijsko delo v skupnosti, ter odzivanje na kršitev javnega reda in miru ter visoko stopnjo kriminalitete, jasno napoveduje strah prebivalcev pred kriminaliteto (Hope in Hough, 1998; McGarrell idr., 1997; Taylor in Harrell, 1996; Xu idr., 2005). Posledično ima policijsko delo v skupnosti celovit cilj, da preprečuje in zatira kršitve javnega reda in miru ter kriminalitete in poudarja tako organizacijske ukrepe kot sodelovanje skupnosti pri ocenjevanju in vzdrževanju varnosti v skupnosti. Čeprav policijsko delo v skupnosti ne vodi vedno v zmanjšanje obsega kriminalitete, pa pomembno vpliva na zmanjšanje strahu pred kriminaliteto in na občutke varnosti pri prebivalcih (Meško idr., 2024).

Eden od osrednjih protislovij v zvezi s tem, kako javnost zaznava policijo, ima opraviti z vlogo policije v družbi. Ta paradoks je tesno povezan s paradoksom diferencialnega zaznavanja kriminalitete. V splošnem so prebivalci prepričani, da je naloga policije »zatirati kriminaliteto in boj proti kriminaliteti«. Ko pa jih vprašamo, kaj pričakujejo od policije v svoji soseski, se boj proti kriminaliteti izkaže kot dokaj nepomemben. Na lokalni ravni prebivalci poudarjajo, da bi se policija morala hitro in primerno odzivati na nujne dogodke ter biti dosegljiva, vidna in dostopna. Hkrati prebivalci hočejo imeti policijsko postajo v lokalnem okolju, poznati policiste po imenih in celo imeti »svojega lastnega policista« v soseski, ki naj bi hodil po soseski in bil v stiku s prebivalci (Eman idr., 2024; Meško idr., 2024). Mehanizem, ki se skriva za peš patroljo in z njo povezanim manjšim strahom pred kriminaliteto, ostaja nepojasnen, saj so ugotovitve glede učinkov (intenzivnega) peš patroljiranja protislovne (Salmi idr., 2004).

Drugi paradoks je povezan z mnenjem prebivalcev o strahu pred kriminaliteto, saj so mnogi prepričani, da večje število policistov zmanjšuje strah pred kriminaliteto in stopnjo kriminalitete (Bayley, 1994). Poznamo dva vidika tega prepričanja: 1) večje število policistov ne pomeni nujno, da bo več policistov na ulicah, in 2) bolj vidni policisti bi lahko imeli nasproten učinek, saj bi prebivalci lahko dobili občutek, da je nekaj narobe ali da je soseska postala manj varna. Več policistov za zmanjšanje strahu pred kriminaliteto je verjetno nekoliko poenostavljen odgovor. To je le kratkoročna psihološka rešitev. Takoj ko se ljudje privadijo na število policistov, jih želijo imeti še več, saj se še vedno bojijo kriminalitete in nereda iz drugih razlogov (npr. zdravja ali finančnega stanja).

Lasthuizen idr. (2005) so poudarili, da ima negativno javno mnenje (zaradi pomanjkanja policijskega dela v skupnosti) velik vpliv na občutek ogroženosti. Nasprotno so Salmi idr. (2004) ugotovili, da je posameznike, ki so večkrat videli policiste v peš patroljah, ko so klepetali s prebivalci ali jim dajali informacije, manj strah kriminalitete kot tiste, ki so videli policiste le v avtomobilih. Ta povezava je opazna pri najstnikih in odraslih, vendar je bila pri odraslih močnejša, saj je za najstnike, ki so policiste večkrat videli v peš patroljah, to pomenilo manj strahu pred kaznivimi dejanji zoper življenje in telo (nasilje), ne pa tudi manj strahu pred kaznivimi dejanji zoper premoženje. Podoben učinek je bil opazen tudi v skupini odraslih, vendar razlika ni bila statistično značilna. Za obe skupini je bilo to, da so večkrat videvali policiste v policijskih avtomobilih, povezano z večjim strahom pred kaznivimi dejanji tako zoper telesno nedotakljivost kot zoper lastnino. Oba načina vidnosti (peš patrolja in motorizirana policija) sta vplivala na zmanjšanje strahu pred obema oblikama kriminalitete (nasilje in zoper premoženje) (Salmi idr., 2004). Zdi se, da so bližji stiki s policijo glavni dejavnik za zmanjševanje strahu pred kriminaliteto.

Določanje vloge policije v lokalni skupnosti otežuje tudi dejstvo, da se raven strahu pred kriminaliteto na podežlju razlikuje od ravni strahu pred kriminaliteto na mestnih območjih (Meško idr., 2012). Ljudje na podežlju bodo manj verjetno govorili o strahu pred kriminaliteto kot ljudje v mestih (European Crime Prevention Network [EUCPN], n. d.). Zaradi različnega občutja povezanosti skupnosti (socialne kohezije) na mestnih in podeželskih območjih so tudi pričakovanja javnosti do policije drugačna. Podeželska območja imajo bolj »skupnostne družbe«, torej učinkovitejšo mrežo individualne medsebojne odvisnosti z občutnimi kulturnimi obvezami do sosedov. Kriminaliteta v manjših mestih in vaseh močno vpliva na občutek ogroženosti v skupnosti. Sklepamo lahko, da je potreba po dostopnem, vidnem in dosegljivem policistu, ki pozna vse ljudi in »ve vse«, največja na podežlju. Nasprotno so za urbana območja značilne šibke vezi med

prebivalci in visoka mobilnost prebivalstva. Ljudje imajo drug o drugem malo informacij zaradi strategije družbenega izogibanja ali moralnega minimalizma. Življenje ljudi v mestih ni osredotočeno na bivališče, temveč na celotno mesto (delo, prijatelji itd.). Tako je zasebnost pomembnejši vidik življenja kot komunalizem (ali še bolj skrajno – avtoritarni komunitarianizem). Zasebnost lahko ohrani red bivalnega okolja prebivalcev. Poudarek ni na območju, ampak na težavah na splošno. Zato prebivalcev ne zanima policija, ki varuje določeno sosesko ali določene ljudi, temveč želijo, da policija reši težave, ki so bolj opazne v mestu, kot so na primer mladina, ki se brezcižno potika naokoli, priseljenci, bagatelna kazniva dejanja, prekrški in podobno (Hope, 1995).

Polijsko delo in policijo (kot organizacijo in pojmovanje policistov) je težko enoznačno opredeliti.⁴ Ne le, da v javnosti obstajajo različni pogledi na policijsko delo, tudi policisti sami različno gledajo nanj. Pogosto si ti različni pogledi nasprotujejo in otežujejo upravljanje policijskih organov. Policisti potrebujejo določeno mero diskrecije pri svojem delu, da se zmorejo soočiti z vsemi vrstami varnostnih razmer. Ta diskrecija pomeni, da imajo policisti priložnost delovati v skladu s svojimi pogledi na policijsko delo. Van der Torre (1993) razlikuje štiri nasprotujoče si načine delovanja policije, ki odsevajo različne poglede na policijsko delo: 1) pragmatični način (uporaba policijskih pooblastil za hitro in učinkovito odzivanje na kršitve), 2) pesimistični način (policija nima veliko vpliva na težave), 3) način vzdrževanja reda (policisti kot redarji) in 4) način socialnega delavca (človeška razsežnost, socialna funkcija policije). Upoštevati moramo, da se prepričanje o vlogi policista pri zmanjševanju strahu pred kriminaliteto od policista do policista razlikuje. Različne načine policijskega dela je pogosto težko kombinirati v eni policijski enoti, ker so cilji, merila in prednostne naloge različni (Xu idr., 2005).

3.1 Ali ima policijsko delo vpliv na občutke varnosti in strah pred kriminaliteto?

Najzgodnejši poskusi, da bi zmanjšali obseg kriminalitete v soseskah z namenom zmanjševanja strahu pred kriminaliteto pri prebivalcih, so bili izvedeni na državni in lokalnih ravneh, pri čemer je imela najpomembnejšo vlogo predvsem policija v okviru v skupnost usmerjenega policijskega dela (EUCPN, n. d.). V preteklosti so se državne kriminalitetne politike osredotočile na programe za prekvalifikacijo brezposelnih, na policijsko represivno delo, ki vsebuje predvsem boj

proti storilcem kaznivih dejanj in varuje druge občane, ter na proaktivno delovanje, predvsem peš patroljiranje. Sodobnejše politike so namenile več pozornosti varnostnim rešitvam na lokalni ravni (Kappeler idr., 2020).

Ustvarjalci nadzorstvenih politik so se osredotočili na metode neformalnega družbenega nadzora znotraj sosesk, kjer sodelujejo policisti, socialni delavci in prebivalci. To metodo imenujemo policijsko delo v skupnosti. Van der Wurff (1989) ter Xu idr. (2005) razlagajo, da je sosedski način le delni odgovor na strah pred kriminaliteto. Soseska se zdi primerna za ukrepanje proti težavam, ki povzročajo strah, hkrati pa ponuja priložnosti, da pokažemo in sporočimo, da strah na območju ni potreben. Duyvendak (2004) navaja dva pomembnejša razloga za osredotočenje na sosesko v povezavi z izboljšanjem občutka varnosti oziroma zmanjševanja strahu pred kriminaliteto. Prvič, prebivalce preteklost in/ali tradicija ne vežeta več na neko območje, zato si resneje in skrbneje izberejo prostor, kjer živijo in delajo. Lokalne vezi postanejo pomembnejše, ker so druge vezi z družbo izginile. Drugič, lokalno okolje se zdi najočitnejši prostor za zmanjševanje različnih vrst družbenih težav, kot sta kriminaliteta in ogroženost. Duyvendak (2004) opisuje dve možnosti za strah pred kriminaliteto v soseskah: 1) zaznava soseske kot gojitvenih tal za skupek kriminalnih elementov, kjer se težave združujejo in rastejo (soseske same so vzrok za kriminalno vedenje in občutek ogroženosti, posledično so za zmanjšanje strahu pred kriminaliteto pri prebivalcih potrebne temeljite spremembe v soseski) in 2) zaznava soseske kot privlačnega, gostoljubnega, zdravega in celo zdravnega prostora, ki omogoča, da si opomorejo vsi, ki so socialno šibki ali izključeni iz družbe (v tem primeru lahko soseska pripomore k rešitvi varnostnih težav). Ta dva vidika vsebujeta zamisel Xu idr. (2005), da je »dezorganiziranost« soseske osrednji vzrok za težave družbene varnosti. Medtem ko Duyvendak (2004) navaja, da bo povečanje splošne učinkovitosti (to je krepitev socialnih mrež, socialne kohezije in skupnih pričakovanj v socialnih mrežah) rešilo veliko težav, Xu idr. (2005) poudarjajo, da ima splošna učinkovitost manj pomembno vlogo pri nadzoru nemira, kriminalitete in strahu kakor policijsko delo v skupnosti. Čeprav Xu idr. (2005) namenjajo kolektivni učinkovitosti manjšo vlogo, to ne pomeni, da ta ni pomembna. Policijsko delo v skupnosti temelji na ideji sodelovanja skupnosti. Krepitev dobrih odnosov med prebivalci soseske lahko izboljša sodelovanje s policijo in hkrati tudi neformalni družbeni nadzor.

Študije o strahu pred kriminaliteto (Farrall idr., 2000; Meško idr., 2008, 2012) kažejo, da so višje ravni blaginje, predvsem zdravja in kakovosti življenja, povezane z manjšim strahom pred kriminaliteto pri prebivalcih. Skrb za osnovne potrebe ljudi in kakovost življenja (zlasti za zdravje) je tesno povezana z vsemi vrstami strahu, vključno s strahom pred

⁴ Pečar in Skalar (1973) sta poudarila, da posamezniki do policije gojijo ambivalentna čustva. Na eni strani policistov ne marajo ali so do njih zadržani, ker jih ti lahko kaznujejo, omejujejo, zalotijo pri izvrševanju prepovedanih dejanj, na drugi strani pa jih potrebujejo, ko se znajdejo v težavah, ko so viktimizirani, nemočni in podobno.

kriminaliteto, ki se lahko izrazi v slabem počutju posameznikov. Strah pred kriminaliteto je povezan s sodobnim razmišljanjem o varnosti v lokalnih skupnostih, ki je sestavljen iz subjektivnega občutja varnosti in dejanske odsotnosti virov ogrožanja varnosti (Meško idr., 2024).

Študije o policijski dejavnosti in Romih ter občutkih varnosti so redke. Take študije v Sloveniji in na Hrvaškem so dale nekaj pomembnih izhodišč za naše raziskovanje, predvsem v smeri policijskega dela v skupnosti v romskih okoljih in razumevanja kulturnih posebnosti romske skupnosti, pričakovanj lokalnega prebivalstva ter zmogljivosti in značilnosti policijske organizacije (Lobnikar, 2016; Lobnikar in Šumi, 2015; Lobnikar, idr. 2013, 2016).

4 Metodologija

V študiji se osredotočamo na primerjavo občutkov varnosti in zaznave vloge policije v lokalnih skupnosti med romsko skupnostjo in ostalimi prebivalci na Kočevskem in v Beli krajini. Primerjalna narava študije ugotavlja podobnosti in razlike v zaznavah varnostne problematike in odzivanja institucij formalnega družbenega nadzorstva na varnostne težave pri pripadnikih narodnih manjših (to je Romih) in večinskim prebivalstvom v jugovzhodni Sloveniji. V sklopu empirične študije, ki je potekala v obdobju od marca do maja 2024, je bilo izvedeno anketiranje Romov in drugih prebivalcev v občinah Kočevje, Semič, Črnomelj in Bela krajina. Pred anketiranjem smo za pomoč pri izvedbi študije zaprosili predstavnike lokalne skupnosti, da so pregledali vprašalnike in organizirali srečanje z romsko skupnostjo. Samo anketiranje je potekalo na naslednja načina: 1) anketiranje večinskega prebivalstva po gospodinjstvih (na domu) in 2) anketiranje Romov na dogovorjenem mestu srečanja. V obeh primerih sta bila prebivalec občin pred anketiranjem predstavljena tako vsebina študije kot tudi zagotovilo zaupnosti odgovorov. Sodelovanje v študiji je bilo prostovoljno. Uporabljena je bila metoda »papir in svinčnik«, pri kateri so predhodno usposobljeni anketarji brali vprašanja anketirancem in izpolnjevali vprašalnik glede na njihove odgovore. Odgovori anketirancev so bili vneseni v računalniški program SPSS, s katerim smo izvedli statistične analize podatkov (opisna statistika, faktorska analiza, korelacijska analiza, multivariatna analiza variance in regresijska analiza).

4.1 Instrumentarij

Za izvedbo anketiranja je bil uporabljen prilagojen vprašalnik, ki je temeljil na vprašalnikih, uporabljenih v mednarodni viktimizacijski študiji (angl. *International Crime Victim Survey – ICVS*; Pavlović, 1998) in študiji o varnosti v lokalnih skupnostih (Meško in Lobnikar, 2005). Vprašalnik je obse-

gal naslednje sklope: 1) občutek varnosti med prebivalci, 2) učinkovitost policije, 3) zaznava in vloga institucij formalnega družbenega nadzorstva, 4) socialna prevencija in 5) demografski podatki. Vsi sklopi vprašalnika so bili predhodno testirani v navedenih študijah, kot tudi na vzorcu 30 študentov Fakultete za varnostne vede Univerze v Mariboru.

4.2 Vzorec

V okviru študije o primerjavi občutkov varnosti in zaznave vloge policije v lokalnih skupnostih je bil zbran priložnosti vzorec v štirih občinah v jugovzhodni Evropi. V anketiranju je sodelovalo 228 prebivalcev občin Kočevje, Semič, Črnomelj in Bela krajina. Romi so sestavljali 20,6 odstotka anketirancev. Razdelitev po spolu je bila enakomerna med Romi in drugimi prebivalci. Večina Romov v vzorcu je imela nedokončano ali dokončano osnovno šolo (67,4 %), medtem ko je več kot polovica drugih prebivalcev pridobila srednješolsko izobrazbo (52,2 %). Povprečna starost med Romi je znašala 41,41 leta, pri drugih prebivalcih pa 46,30 leta. Značilnosti vzorca so predstavljene v tabeli 1.

4.3 Spremenljivke

V analizo je bilo vključenih 23 spremenljivk, merjenih na Likertovih lestvicah, iz katerih smo oblikovali pet faktorjev (metoda glavnih osi z rotacijo varimax; tabela 2). Meja za vključitev spremenljivke v faktor je bila postavljena pri 0,50. V prvi faktor – »Občutek varnosti« (Cronbach's alfa [α] = 0,66; Kaiser-Meyer-Olkinov test [KMO] = 0,65; delež pojasnjene variance [$var.$] = 40,59 %) so bile vključene tri spremenljivke: 1) Glede na druge kraje v Sloveniji je naš kraj ... (M = 2,56, $S. O.$ = 0,98; lestvica od 1 – bistveno manj varen do 5 – bistveno bolj varen); 2) Verjetnost, da bo v naslednjih 12 mesecih nekdo poskušal vdreti v vaš dom in kaj ukrasti (M = 2,67, $S. O.$ = 1,15; lestvica od 1 – zelo verjetno do 5 – sploh ni verjetno); in 3) Kako varno se počutite, ko se ponoči sami sprehajate po svojem kraju? (M = 3,09, $S. O.$ = 1,28; lestvica od 1 – zelo ogroženo do 5 – zelo varno).

V drugi faktor – »Učinkovitost policije« (α = 0,66; KMO = 0,68; $var.$ = 52,01 %) so bile vključene tri spremenljivke: 1) Kako bi na splošno ocenili delo policije v Kočevju? (M = 2,93, $S. O.$ = 1,09; lestvica od 1 – zelo slabo do 5 – zelo dobro); 2) Kako je policija učinkovita pri zmanjševanju fizičnega nereda (npr. vandalizma)? (M = 2,64, $S. O.$ = 1,03; lestvica od 1 – popolnoma neučinkovita do 5 – zelo učinkovita); in 3) Kako je policija učinkovita pri zmanjševanju družbenega nereda (npr. pijančevanja na javnem kraju, uživanja drog in nadlegovanja ljudi na javnem kraju)? (M = 2,89, $S. O.$ = 1,07; lestvica od 1 – popolnoma neučinkovita do 5 – zelo učinkovita).

Tabela 1: Značilnosti vzorca

		Drugi prebivalci	Romi
		<i>n</i> (%)	<i>n</i> (%)
Spol	moški	90 (49,5)	23 (50,0)
	ženski	92 (50,5)	23 (50,0)
Izobrazba	nedokončana osnovna šola	0 (0,0)	17 (37,0)
	dokončana osnovna šola	9 (4,9)	14 (30,4)
	dokončana dve- ali triletna strokovna šola	25 (13,7)	7 (15,2)
	dokončana štiriletna srednja šola ali	70 (38,5)	8 (17,4)
	dveletna višja (strokovna šola)	31 (17,0)	0 (0,0)
	dokončana visoka šola, fakulteta, akademija	39 (21,4)	0 (0,0)
	magisterij, doktorat	8 (4,5)	0 (0,0)
Občina	Kočevje	82 (45,1)	17 (37,0)
	Semič	39 (21,4)	14 (30,4)
	Črnomelj	41 (22,5)	15 (32,6)
	Metlika	20 (11,0)	0 (0,0)
Starost		<i>M</i> = 46,30 <i>S. O.</i> = 17,55	<i>M</i> = 41,41 <i>S. O.</i> = 16,21

M – srednja vrednost, *S. O.* – standardni odklon.

V tretji faktor »Zaznava institucij formalnega družbenega nadzorstva v lokalnem okolju« ($\alpha = 0,76$; *KMO* = 0,64; var. = 54,84 %) so bile vključene tri spremenljivke: 1) V kraju, kjer bivam, k varnosti pomembno prispeva policija. ($M = 2,73$, *S.O.* = 0,82); 2) V kraju, kjer bivam, k varnosti pomembno prispevajo občinski redarji. ($M = 2,13$, *S.O.* = 0,85); in 3) V kraju, kjer bivam, k varnosti pomembno prispevajo inšpekcijske službe ($M = 2,18$, *S. O.* = 0,84). Vse spremenljivke so bile merjene na lestvici od 1 – se sploh ne strinjam do 5 – se popolnoma strinjam.

V četrti faktor – »Vloga institucij formalnega družbenega nadzorstva« ($\alpha = 0,74$; *KMO* = 0,60; var. = 41,43 %) so bile vključene štiri spremenljivke: 1) Pomemben dejavnik varnosti je odzivnost policije ($M = 3,04$, *S. O.* = 0,92); 2) Prisotnost in vidnost policije je za varnost pomembna ($M = 3,20$, *S. O.* = 0,80); 3) Občinski redarji pomembno prispevajo k varnosti v občini ($M = 2,25$, *S. O.* = 0,86); in 4) Želimo si več občinskih redarjev ($M = 2,01$, *S. O.* = 0,96). Vse spremenljivke so bile merjene na lestvici od 1 – se sploh ne strinjam do 5 – se popolnoma strinjam.

V peti faktor – »socialna prevencija« ($\alpha = 0,93$; *KMO* = 0,93; var. = 56,32 %) je bilo vključenih deset spremenljivk, ki so merile oceno anketirancev glede naslednjih najustreznejših preventivnih aktivnosti za zmanjševanje stopnje kriminalitete v kraju bivanja: 1) Organizirano delo z mladostniki ($M = 6,42$, *S. O.* = 2,68); 2) Več prostočasnih

dejavnosti ($M = 6,46$, *S. O.* = 2,56); 3) Razvoj občutka pripadnosti skupnosti ($M = 6,75$, *S. O.* = 2,38); 4) Ukrepi proti brezposelnosti ($M = 6,94$, *S. O.* = 2,66); 5) Usposabljanje staršev za starševstvo ($M = 6,94$, *S. O.* = 2,66); 6) Zaposlitvene možnosti za povratnike ($M = 6,45$, *S. O.* = 2,77); 7) Reševanje socialnih problemov. ($M = 7,00$, *S.O.* = 2,67); 8) Trening socialnih veščin (reševanje konfliktov). ($M = 6,43$, *S. O.* = 2,61); 9) Poklicno usposabljanje ($M = 6,92$, *S. O.* = 2,44); in 10) Gospodarska rast ($M = 6,56$, *S. O.* = 2,39). Vse spremenljivke so bile merjene na lestvici od 1 – najmanj primerno do 10 – najbolj primerno.

V analize je bilo poleg oblikovanih faktorjev vključenih pet sociodemografskih spremenljivk: štiri binarno kodirane spremenljivke (1 = Da, 0 = Ne): pretekla viktimizacija, spol (moški), prebivalstvo (Romi) in izobrazba (srednja šola in višje) ter spremenljivka starost, merjena v celih letih. Normalna porazdelitev odvisne spremenljivke »Občutek varnosti« je bila preverjena grafično (histogram, kvantilni verjetnostni grafikon (angl. *Q-Q plot*) in normalni verjetnostni grafikon (angl. *P-P plots*). V nadaljevanju predstavljamo izsledke statističnih analiz, s katerimi smo primerjali spremenljivke, ki se povezujejo z občutki varnosti pri romski skupnosti in drugih prebivalcih.

Tabela 2: Faktorska analiza

Faktor/spremenljivke	F. U.	M	S. O.	Med.	Mod.
Občutek varnosti ^a					
Glede na druge kraje v Sloveniji je naš kraj ...	0,65	2,56	0,98	3	3
Verjetnost, da bo v naslednjih 12 mesecih nekdo poskušal vdreti v vaš dom in kaj ukrasti	0,53	2,67	1,15	2	2
Kako varno se počutite, ko se ponoči sami sprehajate po svojem kraju?	0,72	3,09	1,28	4	4
Učinkovitost policije ^a					
Kako bi na splošno ocenili delo policije v vašem kraju?	0,67	2,93	1,09	3	4
Kako je policija učinkovita pri zmanjševanju fizičnega nereda (npr. vandalizma)?	0,83	2,64	1,03	2	2
Kako je policija učinkovita pri zmanjševanju družbenega nereda (npr. pijančevanja na javne kraje, uživanja drog in nadlegovanja ljudi na javnem kraju)?	0,65	2,89	1,07	3	4
Zaznava institucij formalnega družbenega nadzorstva v lokalnem okolju ^a					
V kraju, kjer bivam, k varnosti pomembno prispeva policija.	0,51	2,73	0,82	3	3
V kraju, kjer bivam, k varnosti pomembno prispevajo občinski redarji.	0,84	2,13	0,85	2	2
V kraju, kjer bivam, k varnosti pomembno prispevajo inšpekcijske službe.	0,82	2,18	0,84	2	2
Vloga institucij formalnega družbenega nadzorstva ^a					
Pomemben dejavnik varnosti je odzivnost policije.	0,69	3,04	0,92	3	3
Prisotnost in vidnost policije je za varnost pomembna.	0,59	3,20	0,80	3	4
Občinski redarji pomembno prispevajo k varnosti v občini.	0,65	2,25	0,86	2	2
Želimo si več občinskih redarjev.	0,64	2,01	0,96	2	1
Socialna prevencija ^b					
Organizirano delo z mladostniki.	0,74	6,42	2,68	7	10
Več prostočasnih dejavnosti.	0,79	6,46	2,56	7	10
Razvoj občutka pripadnosti skupnosti.	0,73	6,75	2,38	7	5
Ukrepi proti brezposelnosti.	0,80	6,94	2,66	7	10
Usposabljanje staršev za starševstvo.	0,74	6,94	2,53	7	10
Zaposlitvene možnosti za povratnike.	0,75	6,45	2,77	7	10
Reševanje socialnih problemov.	0,78	7,00	2,67	8	10
Trening socialnih veščin (reševanje konfliktov).	0,72	6,43	2,61	7	10
Poklicno usposabljanje.	0,77	6,92	2,44	7	10
Gospodarska rast.	0,69	6,56	2,39	7	5

F. U. – faktorske uteži, M – srednja vrednost, S. O. – standardni odklon, Med. – mediana, Mod. – modus.

^a Petstopenjska lestvica, ^b desetstopenjska lestvica.

5 Rezultati

Najprej smo izvedli Pearsonov test korelacij, s katerim smo predhodno ocenili spremenljivke, ki se povezujejo z občutki varnosti prebivalcev v občinah Kočevje, Semič, Črnomelj in Bela krajina (tabela 3). Ugotovljene so bile statistično pomembne korelacije med občutki varnosti in zaznavami učinkovitosti policije ($r = 0,51$; $p < 0,01$) in institucij formalnega družbenega nadzorstva v lokalnem okolju ($r = 0,25$; $p < 0,01$).

Pearsonov test korelacij je pokazal, da med spremenljivkami ni multikolinearnosti, saj vrednosti niso presegle 0,80 (Weisburd idr., 2022). Poleg tega so testi inflacije variance (angl. *Variance Inflation Factor*) potrdili odsotnost multikolinearnosti, saj vrednosti pri spremenljivkah niso presegale 2,05 (tabela 5).

Tabela 3: Korelacijska matrika

	1	2	3	4	5
Občutek varnosti ^a	–				
Učinkovitost policije ^a	0,51**	–			
Zaznava institucij formalnega družbenega nadzorstva v lokalnem okolju ^a	0,25**	0,42**	–		
Vloga institucij formalnega družbenega nadzorstva ^a	–0,07	0,15*	0,45**	–	
Socialna prevencija ^b	0,01	0,00	0,08	0,39**	–
<i>M</i>	2,79	2,81	2,31	2,62	6,69
<i>S. O.</i>	0,89	0,88	0,71	0,67	2,01
<i>n</i>	228				

* $p < 0,05$; ** $p < 0,01$.*M* – srednja vrednost, *S. O.* – standardni odklon.^a Petstopenjska lestvica, ^b desetstopenjska lestvica.

V tabeli 4 so predstavljeni rezultati multivariatne analize variance (MANOVA), s katero smo preverjali razlike med občutki varnosti med Romi in drugimi prebivalci. Rezultati (*Wilksova Lambda* = 0,89, $p < 0,001$) so pokazali statistično pomembne razlike med Romi in drugimi prebivalci pri naslednjih spremenljivkah: 1) učinkovitost policije, 2) zaznava institucij formalnega družbenega nadzorstva v lokalnem okolju in 3) socialna prevencija. Rezultati *post hoc* testa (Bonferroni) so po-

kazali, da obstajajo statistično pomembne razlike med romsko skupnostjo in drugimi prebivalci v zaznavah učinkovitosti policije ($p < 0,001$), institucij formalnega družbenega nadzorstva v lokalnem okolju ($p < 0,05$) in pomembnosti socialne prevencije ($p < 0,001$). Slednji so večjo pomembnost pripisovali drugi prebivalci, medtem ko so Romi bolje zaznavali učinkovitost policije in pomembnost institucij formalnega družbenega nadzorstva v lokalnem okolju za zagotavljanje varnosti.

Tabela 4: Multivariatna analiza variance MANOVA: Primerjava med Romi in drugimi prebivalci

	Drugi prebivalci		Romi		<i>F</i>
	<i>M</i>	<i>S. O.</i>	<i>M</i>	<i>S. O.</i>	
Občutek varnosti ^a	2,75	0,91	2,97	0,80	2,24
Učinkovitost policije ^a	2,72	0,86	3,15	0,86	11,78***
Zaznava institucij formalnega družbenega nadzorstva v lokalnem okolju ^a	2,26	0,68	2,52	0,80	5,06*
Vloga institucij formalnega družbenega nadzorstva ^a	2,61	0,63	2,67	0,81	0,16
Socialna prevencija ^b	6,91	1,87	5,82	2,28	11,28***
<i>n</i>	182		46		
<i>Wilksova Lambda</i>	0,89***				

* $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$.*M* – srednja vrednost, *S. O.* – standardni odklon.^a Petstopenjska lestvica, ^b desetstopenjska lestvica.

V tabeli 5 predstavljamo rezultate regresijske analize z robustnimi standardnimi napakami, s katero smo napovedovali občutek varnosti pri Romih in drugih prebivalcih. Občutek varnosti se je povezoval z: 1) učinkovitostjo policije ($\beta = 0,47$; $p < 0,001$), 2) zaznavo institucij formalnega družbenega nadzorstva v lokalnem okolju ($\beta = 0,15$; $p < 0,05$), 3) vlogo institucij formalnega družbenega nadzorstva ($\beta = -0,23$; $p < 0,001$), 4) preteklo viktimizacijo ($\beta = -0,15$; $p < 0,05$) in 5) spolom ($\beta = 0,12$; $p < 0,05$). Rezultati kažejo vpliv pozitivne zaznave učinkovitosti dela policije in drugih institucij formalnega družbenega nadzorstva v lokalnem okolju na občutek varnosti pri prebivalcih. Hkrati so prebivalci, ki so poudarili pomembnost institucij formalnega družbenega nadzorstva pri zagotavljanju varnosti, izražali manjši občutek varnosti. Moški in prebivalci, ki niso imeli predhodnih izkušenj z viktimizacijo, so izražali večji občutek varnosti kakor ženske in prebivalci, ki so v preteklosti že bili žrtve kriminalitete. Delež pojasnjene variance znaša 31,6 %.

pnjo kriminalitete in s strahom pred njo vključuje več odgovornosti javnosti, zahteva pa se tudi partnerstvo med policijo, javnostjo in drugimi strokovnjaki. Strah pred kriminaliteto povzročajo ne le stopnja kriminalitete in neposredna izkušnja s kriminaliteto, temveč tudi socialne težave na lokalni in državni ravni (Meško idr., 2009).

Strah pred kriminaliteto oziroma občutek varnosti je pomemben dejavnik, ki vpliva na kakovost življenja. Policija je le del verige pri zmanjševanju (ali večanju) strahu pred kriminaliteto, ki ga pogosto povzročijo mediji in politika. Strah pred kriminaliteto je pomemben element kaznovalnega populizma, saj politiki ta strah izrabljajo. Politiki zatrjujejo, da je njihov cilj varovati državljane pred viktimizacijo (Salmi idr., 2004), vendar je dokaj pogosto njihov (skriti) cilj politična korist. Kadar mediji in politiki povečujejo strah in ljudje niso zadovoljni z delom policije, lahko prebivalstvo prevzame nadzor nad lastno varnostjo. V skrajnem primeru to vodi v

Tabela 5: OLS regresijska analiza: Napovedovanje občutka varnosti

Občutek varnosti	<i>B</i>	<i>s. e.</i>	β	<i>t</i>	VIF
Učinkovitost policije	0,43	0,06	0,47	7,29***	1,29
Zaznava institucij formalnega družbenega nadzorstva v lokalnem okolju	0,14	0,06	0,15	2,20*	1,53
Vloga institucij formalnega družbenega nadzorstva	-0,22	0,07	-0,23	-3,34***	1,58
Socialna prevencija	0,06	0,06	0,07	1,08	1,31
Pretekla viktimizacija	0,27	0,11	-0,15	2,56*	1,07
Prebivalstvo (Romi)	-0,08	0,16	-0,04	-0,54	2,05
Spol (moški)	0,19	0,09	0,12	2,08*	1,07
Starost (v letih)	-0,01	0,00	-0,11	-1,87	1,11
Izobrazba (srednja šola in višje)	-0,10	0,17	-0,05	-0,58	1,93
<i>F</i>			12,67***		
<i>R</i> ² (prilagojen)			31,6 %		
<i>n</i>			228		

* $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$.

s. e. – robustne standardne napake.

6 Razprava in sklep

Romi in drugi prebivalci precej nizko ocenjujejo vse merjene vidike varnosti. Statistično pomembne razlike smo ugotovili pri treh spremenljivkah: 1) učinkovitost policije (višje vrednosti pri Romih), 2) zaznava institucij formalnega družbenega nadzorstva v lokalnem okolju (višje vrednosti pri Romih) in socialna prevencija (višje vrednosti pri drugih prebivalcih). Upoštevati je treba, da imajo ljudje različne potrebe in da se hkrati ustvarjajo razmere, v katerih se večini teh potreb ustreže. Danes novi način spopadanja z dejansko sto-

vigilantizem, ki kaže, da formalno družbeno nadzorstvo ne deluje. Torej, policija postane dežurni krivec. Čeprav je le člen v (varnostni) verigi institucij, je odgovorna in ima tudi možnosti za (upravičeno) zmanjševanje strahu pred kriminaliteto s prisotnostjo med ljudmi in skrbjo za oškodovance kaznivih dejanj ter preventivnimi dejavnostmi v lokalnih okoljih. Kljub temu je moč policije omejena, zato je v ospredju potreba po partnerskem sodelovanju na področju varnosti v lokalnem okolju.

Raziskave o strahu pred kriminaliteto (Farrall idr., 1997, 2000) kažejo, da je ta strah delno povezan z značilnostmi so-

sesk in s splošnim družbenim vzdušjem (demografske, socialne, ekonomske in politične posebnosti). Na primer, raziskave v Sloveniji ter Bosni in Hercegovini prikazujejo tudi druge dejavnike, kot so povojne težave v obliki visoke brezposelnosti in kriminalitete ter travm, ki vplivajo na strah pred kriminaliteto. V Bosni in Hercegovini je strah pred kriminaliteto močno povezan z družbeno dezorganizacijo, v Sloveniji pa bolj z neoliberalističnim družbenim vzdušjem – tekmovalnostjo, egoizmom, pojmovanjem tujcev kot vira nevarnosti in podobnim. Sosedski načini, predvsem pa ustvarjanje socialnega kapitala (npr. podporne socialne mreže) so obetajoči (Meško idr., 2006). Podoba kriminalitete, kot jo prikazujejo mediji (»vsakomur se lahko zgodi«, neobvladljivost dogodkov, negotovost), je mednarodni in nacionalni problem, ki ga ni mogoče rešiti samo na lokalni ravni.

Ugotovitve sedanje študije kažejo potrebo po intenzivnejšem izvajanju policijskega dela v skupnosti in partnerskem zagotavljanju varnosti (čeprav številne dejavnosti že potekajo) (Meško in Hacin, 2024; Meško idr. 2024). V lokalnih okoljih v Sloveniji je učinek prizadevanj različen. Kljub obetajoči filozofiji in strategiji policijske dejavnosti policijsko delo v skupnosti ne more v celoti dohajati zahtev javnosti in je rešitev samo za nekatere težave, ki se nanašajo na strah pred kriminaliteto oziroma na občutek varnosti pri prebivalcih (vidnost in dostopnost policije) ter na zmanjševanje kriminalitete v lokalnih okoljih. Policije v večini evropskih držav še nimajo posebnih strategij za zmanjševanje strahu pred kriminaliteto, predvsem pa obstaja problem razvoja policijskega dela v skupnosti zaradi številnih ovir (EUCPN, n. d.; Meško idr. 2024).

Prispevki, predstavljeni na 10. nacionalni konferenci o varnosti v lokalnih skupnostih, odpirajo nove možnosti za raziskovanje varnosti v lokalnem okolju, ki presegajo javno razpravo o problematičnosti romske skupnosti. Za celovito reševanje romske (varnostne) problematike je treba poleg zaznav varnosti in pričakovanj prebivalcev glede vloge institucij za zagotavljanje varnosti preučiti tudi razlike v obravnavanih primerih kaznivih dejanj med občinami (predvsem glede narave kaznivih dejanj, značilnosti storilcev in oškodovancev) (Hacin, 2024). Hkrati so pomembni dejavniki mladoletniškega prestopništva (Kokoravec Povh in Meško, 2024) in koordinirano delo na področju preventivne dejavnosti ter ozaveščanje ljudi o predsodkih, stereotipih in kaznovanju (Bučar Ručman in Erčulj, 2024), kot tudi državljansko samoorganiziranje na področju varnosti (Flander, 2024). Vloga občin pri določanju prednostnih nalog na področju varnosti je ključnega pomena (Sotlar in Tominc, 2024; Tominc in Sotlar, 2024a), saj občine in policija kljub pomanjkanju prepričanj o dosežkih njihovega dela v javnosti izvajajo številne dejavnosti in si prizadevajo reševati težave na čim bolj konstruktiven način ob znanju in podpori, ki sta jim na voljo. Tu je zaznati dalj časa

trajajoč konflikt med državno in lokalno ravni, kajti kljub velikim prizadevanjem na lokalni ravni z državne ravni pogosto prihajajo očitki o neučinkovitosti in neuspešnosti prizadevanj, čeprav tudi kritiki z državne ravni ne znajo ponuditi ustreznih rešitev. Ko prizadetost zaradi (tudi neupravičenih) kritik mine in ko pozornost državne politike in medijev presahne, na lokalni ravni institucije, organizacije in partnerstva delujejo naprej. Iz primerjave stanja na Dolenjskem s stanjem v Prekmurju (Eman idr., 2024; Lobnikar, idr. 2024) lahko sklepamo, da po 70 letih v vzhodni Sloveniji žanjejo prve odlične rezultate. Hkrati pa bo treba prizadevanja na Dolenjskem nadaljevati, da bo kakovost vseh prebivalcev višja, kot je bila v preteklosti, ter da bo kulturni konflikt med romsko skupnostjo in drugimi prebivalci čim manjši (Košir, 2024).

6.1 Omejitve

Omejitve študije so vidne v možnosti, da so anketiranci podali socialno zaželeno odgovore kljub zagotovitvi zaupnosti pred samo izvedbo anketiranja. Opozoriti moramo, da je vzorec nereprezentativen, kar onemogoča posploševanje rezultatov. Hkrati so prisotne tudi razlike v velikosti skupin v vzorcu (Romi in drugi prebivalci), ki ne odražajo značilnosti porazdelitve v skupnostih občin v vzorcu. Nazadnje moramo poudariti, da gre za uvodno študijo, ki bi jo v prihodnje veljalo nadgraditi s testiranjem dodatnih spremenljivk in izvedbo analiz na reprezentativnih vzorcih, ki bi omogočili posploševanje rezultatov. Izvesti bi veljalo tudi primerjalno študijo med Romi in drugimi prebivalci v različnih predelih Slovenije (npr. Prekmurje), z namenom ugotavljanja dejavnikov, ki pozitivno vplivajo na varnostne razmere na območjih z etnično mešanim prebivalstvom. Hkrati pa bi bilo smiselno nadgraditi kvantitativno študijo z opazovanjem z udeležbo, ki bi omogočilo socialno-antropološko perspektivo ter kvalitativno razlago občutkov varnosti pri Romih in drugih prebivalcih.

Literatura

1. Bayley, D. (1994). *Police for the future*. Oxford University Press.
2. Bučar Ručman, A. in Erčulj, V. (2024). Predsodki do nekaterih manjšinskih skupin ter stališča do kaznovanja. V G. Meško in R. Hacin (ur.), *10. Nacionalna konferenca o varnosti v lokalnih skupnostih: Mirna, varna in inkluzivna družba ter varnost v lokalnih skupnostih* (str. 69–80). Univerzitetna založba Univerze v Mariboru.
3. Duyvendak, J. W. (2004). Neighbourhoods, cohesion and social safety V K. Van der Vijver in J. Terpstra (ur.), *Urban safety: Problems, governance and strategies* (str. 27–35). Institute for Social Safety Studies (IPIT).
4. Eman, K., Car, S., Ivančič, D. in Bagari, D. (2024). Sedem desetletij reševanja varnostnih izzivov, povezanih z Romi v Pomurju. V G. Meško in R. Hacin (ur.), *10. Nacionalna konferenca o varnosti v lokalnih skupnostih: Mirna, varna in inkluzivna družba ter varnost*

- v lokalnih skupnostih (str. 21–30). Univerzitetna založba Univerze v Mariboru.
5. European Crime Prevention Network (EUCPN) (n. d.). *Community-oriented policing in the European Union today*. https://eucpn.org/sites/default/files/document/files/Toolbox%2014_EN_LR.pdf
 6. Farrall, S., Bannister, J., Ditton J. in Gilchrist, E. (1997). Questioning the measurement of the 'fear of crime': Findings from a major methodological study. *British Journal of Criminology*, 37(4), 658–679.
 7. Farrall, S., Ditton, J., Bannister, J. in Gilchrist, E. (2000). Social psychology and the fear of crime: Re-examining a speculative model. *British Journal of Criminology*, 40(3), 399–413.
 8. Flander, B. (2024). Varde in straže de lege lata in de lege ferenda. V G. Meško in R. Hacin (ur.), *10. Nacionalna konferenca o varnosti v lokalnih skupnostih: Mirna, varna in inkluzivna družba ter varnost v lokalnih skupnostih* (str. 129–140). Univerzitetna založba Univerze v Mariboru.
 9. Hacin, R. (2024). Značilnosti kriminalitete v občini Kočevje. V G. Meško in R. Hacin (ur.), *10. Nacionalna konferenca o varnosti v lokalnih skupnostih: Mirna, varna in inkluzivna družba ter varnost v lokalnih skupnostih* (str. 47–58). Univerzitetna založba Univerze v Mariboru.
 10. Hope, T. (1995). Community crime prevention. V M. Tonry in D. Farrington (ur.), *Building a safer society* (str. 21–89). The University of Chicago Press.
 11. Hope, T. in Hough, M. (1988). *Area and crime and incivility: A profile from the British Crime Survey*. Home Office Research Study.
 12. Kanduč, Z. (ur.) (2002). *Žrtve, viktimizacije in viktimološke perspektive*. Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti v Ljubljani.
 13. Kappeler, V. E., Gaines, L. K. in Schaefer, B. P. (2020). *Community policing: A contemporary perspective*. Routledge.
 14. Kelling, G. L. in Wilson, J. Q. (1982). Broken windows: The police and neighborhood safety. *The Atlantic*. <https://www.theatlantic.com/magazine/archive/1982/03/broken-windows/304465/>
 15. Kororavec Povh, I. in Meško, G. (2024). Preprečevanje mladoletniškega prestopništva: Vpliv varovalnih dejavnikov v ruralnih in urbanih okoljih. V G. Meško in R. Hacin (ur.), *10. Nacionalna konferenca o varnosti v lokalnih skupnostih: Mirna, varna in inkluzivna družba ter varnost v lokalnih skupnostih* (str. 141–150). Univerzitetna založba Univerze v Mariboru.
 16. Košir, G. (2024). Z dejavnimi multidisciplinarnimi timi in redno izmenjavo informacij znotraj služb do učinkovitejše integracije Romov v lokalni skupnosti. V G. Meško in R. Hacin (ur.), *10. Nacionalna konferenca o varnosti v lokalnih skupnostih: Mirna, varna in inkluzivna družba ter varnost v lokalnih skupnostih* (str. 11–20). Univerzitetna založba Univerze v Mariboru.
 17. Lasthuizen, K., van Eeuwijck, B. A. P. in Huberts, L. W. J. C. (2005). How policing can reduce feelings of insecurity: Results from survey research in the Netherlands. *Police Practice & Research*, 6(4), 375–390.
 18. Lobnikar, B. (2016). Policing Roma communities in Slovenia: An evaluation of the community policing approach. V D. Nogala (ur.), *Policing civil societies in times of economic constraints: Contributions to the 2013 CEPOL European Police Research and Science Conference* (str. 63–72). European Police College (CEPOL).
 19. Lobnikar, B. in Prislan Mihelič, K. (2024). Izzivi zagotavljanja kakovosti življenja Romov v Prekmurju in vpliv preteklih izkušenj na zagotavljanje varnosti za vse. V G. Meško in K. Eman (ur.), *Varnost v lokalnih skupnostih – multidisciplinarne perspektive* (1. izd.) (str. 259–285). Univerza v Mariboru, Univerzitetna založba.
 20. Lobnikar, B. in Šumi, R. (2015). Police and Roma communities in Slovenia: An evaluation of the community policing approach. *Visuomenes saugumas ir viesoji tvarka*, (15), 71–86.
 21. Lobnikar, B., Hojnik Kolen, R. in Prislan Mihelič, K. (2024). Analiza ranljivosti in načini krepitve odpornosti romske skupnosti v Pomurju – študija primera Lendave. V G. Meško in R. Hacin (ur.), *10. Nacionalna konferenca o varnosti v lokalnih skupnostih: Mirna, varna in inkluzivna družba ter varnost v lokalnih skupnostih* (str. 31–46). Univerzitetna založba Univerze v Mariboru.
 22. Lobnikar, B., Hozjan, U., Šuklje, T. in Banutai, E. (2013). Policing a multicultural community: A case study of the Roma community in northeastern Slovenia. *International Journal of Comparative and Applied Criminal Justice*, 38(2), 191–210.
 23. Lobnikar, B., Prprovič, B., Nemec, N., Banutai, E., Prislan Mihelič, K. in Cajner Mraović, I. (2016). Comparative analysis of the quality of policing in local Slovenian and Croatian multicultural communities. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 67(4), 275–288.
 24. McGarrell, E., Giacomazzi, A. in Thurman, Q. C. (1997). Neighbourhood disorder, integration and the fear of crime. *Justice Quarterly*, 14(3), 479–500.
 25. Meško, G. (2007). Občinski varnostni koordinator - izziv za varstvoslovce in varstvoslovce?. *Varstvoslovje*, 9(3/4), 269–276.
 26. Meško, G. in Hacin, R. (ur.) (2024). *10. Nacionalna konferenca o varnosti v lokalnih skupnostih: Mirna, varna in inkluzivna družba ter varnost v lokalnih skupnostih*. Univerzitetna založba Univerze v Mariboru.
 27. Meško, G. in Lobnikar, B. (2005). The contribution of local safety councils to local responsibility in crime prevention and provision of safety. *Policing: An International Journal*, 28(2), 353–373.
 28. Meško, G. in Pavlovič, Z. (1998). Strah pred kriminaliteto – izzivi za raziskovanje. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 49(4), 346–353.
 29. Meško, G., Cockcroft, T., Crawford, A. in Lemaitre, A. (ur.) (2009). *Crime, media and fear of crime*. Tipografija.
 30. Meško, G., Eman, K., Modic, M. in Hacin, R. (2024). *Policijsko delo v skupnosti in partnersko zagotavljanje varnosti v lokalnih skupnostih*. Univerzitetna založba Univerze v Mariboru.
 31. Meško, G., Fallshore, M., Muratbegović, E. in Fields, C. (2008). Fear of crime in two post-socialist capital cities - Ljubljana, Slovenia and Sarajevo, Bosnia and Herzegovina. *Journal of Criminal Justice*, 36(6), 546–553.
 32. Meško, G., Petrovec, D., Muratbegović, E., Areh, I. in Rep, M. (2006). Strah pred kriminaliteto v Sloveniji in Bosni in Hercegovini: izidi primerjalne študije. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 57(1), 3–14.
 33. Meško, G., Šifrer, J. in Vošnjak, L. (2012). Strah pred kriminaliteto v mestnih in vaških okoljih v Sloveniji. *Varstvoslovje*, 14(3), 259–276.
 34. Ministrstvo za notranje zadeve Ljudske republike Slovenije (MNZ LRS). (1952). Ciganska vlomilska tolpa v Prekmurju je opozorila na ciganski problem v Sloveniji. *Kriminalistična služba*, 7(3), 282–313.
 35. Pavlovič, Z. (1998). *Mednarodna anketa o viktimizaciji: Slovenija 1997*. Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti v Ljubljani.
 36. Pečar, J. (1979). O obrobosti. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 30(2), 106–116.
 37. Pečar, J. in Skalar, V. (1973). *Milicionarski odnosi sa javnošću*. Savezni sekretariat za unutrašnje poslove.
 38. Salmi, S., Gronroos, M. in Keskinen, E. (2004). The role of police visibility in fear of crime in Finland. *Policing: An International Journal of Police Strategies & Management*, 27(4), 573–590.

39. Sardelič, J. (2010). Multikulturalizem in položaj Romov v Sloveniji. *Socialno delo*, 49(2/3), 109–120.
40. Sellin, T. (1938). Culture conflict and crime. *American journal of sociology*, 44(1), 97–103.
41. Sotlar, A. in Tominc, B. (2024). Pomen mnenja policistov kot strokovne javnosti za oblikovanje strategij na varnostnem področju. V G. Meško in R. Hacin (ur.), *10. Nacionalna konferenca o varnosti v lokalnih skupnostih: Mirna, varna in inkluzivna družba ter varnost v lokalnih skupnostih* (str. 111–120). Univerzitetna založba Univerze v Mariboru.
42. Šuklje, T., Banutai, E. in Lobnikar, B. (2012). Security issues regarding Roma population in Slovenia. V G. Meško, A. Sotlar in B. Tominc (ur.), *Contemporary criminal justice practice and research* (str. 58–59). Faculty of Criminal Justice and Security.
43. Taylor, R. B. in Harrell A. V. (1996). *Physical environment and crime*. National Justice Institute of Justice.
44. Tominc, B. in Sotlar, A. (2024a). Kako široko je razumevanje varnosti v lokalnih skupnostih: Stališča županov nekaterih občin v Posavju. V G. Meško in R. Hacin (ur.), *10. Nacionalna konferenca o varnosti v lokalnih skupnostih: Mirna, varna in inkluzivna družba ter varnost v lokalnih skupnostih* (str. 81–90). Univerzitetna založba Univerze v Mariboru.
45. Tominc, B. in Sotlar, A. (2024b). Varnostno okolje v Sloveniji: Povezanost in soodvisnost nacionalne in človekove varnosti. V G. Meško in K. Eman (ur.), *Varnost v lokalnih skupnostih – multidisciplinarne perspektive* (str. 39–55). Univerzitetna založba Univerze v Mariboru.
46. Van der Torre, E. J. (1993). *Police work: Police styles, community policing, professionalism*. Samson.
47. Van der Wurff, A., van Staaldin, L. in Stringer, P. (1989). Fear of crime in residential environments: Testing a Social Psychological Model. *The Journal of Social Psychology*, 129(2), 141–160.
48. Vesel, M. (2016). Policijsko delo v romski skupnosti – primer uspešnega dela. V G. Meško, K. Eman in U. Pirnat (ur.), *Varnost v lokalnih skupnostih* (str. 119–130). Univerzitetna založba Univerze.
49. Weisburd, D., Wilson, D. B., Wooditch, A. in Britt, C. (2022). *Advanced statistics in criminology and criminal justice* (5th ed.). Springer.
50. Xu, Y., Fiedler, M. L. in Flaming, K. H. (2005). Discovering the impact of community policing: The broken windows thesis, collective efficacy, and citizens' judgment. *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 42(2), 123–146.

Residents' Feelings of Safety and the Role of the Police: A Pilot Study in Kočevje and Bela Krajina

Gorazd Meško, Ph.D., Professor of Criminology, Faculty of Criminal Justice and Security, University of Maribor, Slovenia.
ORCID: 0000-0001-7466-0042. E-mail: gorazd.mesko@um.si

Rok Hacin, Ph.D., Associate Professor of Criminology, Faculty of Criminal Justice and Security, University of Maribor, Slovenia.
ORCID: 0000-0003-2265-5422. E-mail: rok.hacin@um.si

Feelings of safety contribute significantly to the quality of life of residents in local communities. In this study, we focus on the comparison of safety and the perception of the role of the police and other institutions of formal social control in local communities between Roma and other residents in South-Eastern Slovenia. Multivariate analyses were conducted on a random sample of 228 residents (46 Roma and 182 other residents) from Kočevje and Bela Krajina, which were used to determine similarities and differences in the perceptions of safety, the effectiveness of the police and other stakeholders in ensuring security in local communities between Roma and other inhabitants. The results of regression analyses showed that feelings of safety among Roma and other residents are influenced by their perceptions of the effectiveness of the police and the role of institutions of formal social control. At the same time, the results of the multivariate analysis of variance showed statistically significant differences between the groups, as Roma perceived the effectiveness of the police and the importance of institutions of formal social control in the local communities for providing safety and security more positively, while the rest of the population attributed greater importance to social prevention.

Keywords: feelings of safety, police efficiency, Roma, Kočevje, Bela krajina, Slovenia

UDC: 351.78:323.15(497.434=214.58)